

N:o 22.

Ank. till Riksd. kansli den 27 februari 1888, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar i konkurslagen den 18 september 1862.

Till lagutskottets handläggning hafva af vederbörande kammare hänvisats sex särskilda motioner om ändringar i konkurslagen den 18 september 1862, hvilka afgifvits, inom Första Kammaren af herr *Johan Boström*, n:o 8, och af herr *Holm*, n:o 24, samt inom Andra Kammaren af herr *C. A. Ekeborgh*, med hvilken herr *J. Ericsson* instämt, n:o 58, af herr *H. Andersson* i Nöbbelöf, n:o 89, af herr *C. J. Petersson* i Eksebo, n:o 92, och af herr *A. Peterson* i Hasselstad, med hvilken tio ledamöter af Andra Kammaren instämt, n:o 96.

I dessa motioner föreslås
af herr *Boström*:

»det konkurslagen af den 18 september 1862 § 67 måtte så förändras, att arfvode för konkursboets förvaltning efter försäljningssumman utgår af fastigheter från tio kronors kapital eller försäljningssumma till och med fem tusen tre procent, från fem tusen till tjugu tusen två procent, från tjugu tusen till femtio tusen en procent, från femtio tusen kronor till högre belopp en half procent.

För lösören:

från 10 till och med 3,000 kronor sex procent,

„ 3,000 „ „ „ 10,000 „ tre „

„ 10,000 „ „ „ 20,000 „ två „

„ 20,000 „ „ „ 40,000 „ en „

„ 40,000 till högre belopp en half procent, dock ej till

högre belopp, huru stor konkursen än må vara, än 5,000 kronor i både fast och löst. Af detta arfvode tage rättens ombudsman $\frac{1}{3}$, gode män och sysslomän $\frac{2}{3}$. Ej må arfvodet upptagas förr än gode män och sysslomän slutlig reda för sig gjort»;

af herr *Holm*:

att Riksdagen för sin del måtte besluta ett sådant tillägg till 73 § i nu gällande konkurslag, »att rättens ombudsman, sedan de skriftligen författade anmärkningarne blifvit af rättens ordförande eller domaren till honom aflemnade, han eller sysslomännen i konkurs åläggas att till den i 74 § samma lag bestämda dag så tidigt skriftligen kalla de borgenärer, emot hvilkas fordran jäf gjordt är, att de till vederläggning af sagde jäf — så framt förlikning derutinnan icke träffas — må dervid kunna aflemna det svaromål och de handlingar, som ytterligare bekräfta deras talan»;

af herr *Ekeborgh*:

»att den befattning med konkursförvaltningar, hvars innehafvare benämnes rättens ombudsman, må afskaffas och för den skull § 41 af nu gällande konkurslag af den 18 september 1862 upphöra att vara gällande; samt — om detta förslag vinner bifall — att uti förbemälde konkurslags öfriga §§ de förändringar må blifva vidtagna, som af förslagets antagande betingas»;

af herr *Andersson*:

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till sådan ändring i konkurslagen att institutionen af rättens ombudsman må upphävas»;

af herr *C. J. Petersson*:

»att Riksdagen behagade besluta i skrifvelse till Konungen anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till ändringar i nu gällande konkurslag i syfte att institution af rättens ombudsman vid konkurser må vara upphäfd»;

samt af herr *A. Peterson*:

att Riksdagen uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring i konkurslagen i syfte att institutionen rättens ombudsman upphäfves, och att borgenärssammanträden kungöras icke blott i allmänna tidningarne, utan ock i tidning inom orten, der konkursen är anhängiggjord.

I motionerna framställas således följande särskilda förslag:

1) att institutionen rättens ombudsman måtte afskaffas (af herrar Ekeborgh, Andersson, C. J. Petersson och A. Peterson);

2) att arfvodet för konkursförvaltningen måtte bestämmas med

hänsyn till försäljningssumman för konkursboets egendom (af herr Boström);

3) att rättens ombudsman eller sysslomännen måtte åläggas att, der jäf mot bevakning gjorts, skriftligen kalla de borgenärer, mot hvilkas bevakning anmärkning skett, till det enligt 74 § konkurslagen bestämda sammanträde så tidigt, att de må kunna sin rätt dervid bevaka (af herr Holm); samt

4) att kallelse till borgenärssammanträden skall införas jemväl i tidning inom orten (af herr A. Peterson).

Hvad först angår det ifrågasatta upphäfvandet af institutionen rättens ombudsman, får utskottet nu, likasom vid 1886 års riksdag, hänvisa till sitt år 1883 afgifna utlåtande, n:o 20, i anledning af en vid sistnämnda års riksdag väckt motion i samma syfte. Utskottet åberopade i berörda utlåtande hvad de komiterade, hvilka utarbetade 1859 års förslag till konkurslag, i förevarande ämne yttrat, så lydande:

»I likhet med det tillförene uppgjorda förslag till ny konkurslag, förutsätter äfven det af komiterade upprättade, att ensamt borgenärernas kontroll öfver förvaltningen icke är tillräcklig för att befordra skyndsamhet vid konkursers utredning samt förekomma den osäkerhet och de förluster, som egennyttiga eller egenmäktiga åtgärder af godemännen eller sysslomännen kunna tillskynda borgenärerna. Erfarenheten berättigar en sådan förutsättning. I de flesta konkurser beklaga sig nästan alla borgenärer i något af nämnda hänseenden, men en hvar litar på den andra, och ingen vill uppträda genom en rättegång, der besväret, omkostnaderna och obehaget vanligen äro säkra, vinsten deremot tvifvelaktig. Slutligen uttröttas alla och öfverlemna åt slumpen att afgöra, om och när de skola erhålla någon utdelning. Man kan invända, att sådant är borgenärernas eget fel, och att lagen gjort nog genom att anvisa dem utväg till rättelses vinnande. Detta inkast kunde ega sin vikt, om icke dels detta borgenärernas uttröttande vore en följd af sjelfva formerna för rättelses sökande, dels ock antydda förhållande jemväl i allmänhet verkade menligt på allmänna krediten och liksom lockade en borgenär att hellre än att äska konkurs å en insolvent gäldenär söka på annat sätt och till öfriga borgenärers förfång vinna betäckning för sin fordran eller åtminstone någon del deraf. Till afhjelpande af nu anmärkta brister hafva icke heller komiterade kunnat finna någon bättre institution än den franska lagens »juge-

commissaire», i förslaget benämnd *Rättens ombudsman*. Likväl är härvid med afseende å sammansättningen af våra underrätter på landet och i anledning af högsta domstolens anmärkningar vid det förra förslaget till konkurslag, den förändring föreslagen, att denne, af rätten eller domaren förordnade, ombudsman skulle kunna väljas likaväl *utom* som *inom* rätten, i följd hvaraf något stadgande om skyldighet för honom att inför rätten föredraga dit hänskjutna konkursfrågor icke heller finnes i förslaget upptaget. Stäld *utom* förvaltningen egde han intet intresse uti att fördröja konkursens utredning eller låta den verkställas på ett med borgenärernas anspråk icke öfverensstämmande sätt; men väl uti dess snabba och ändamålsenliga bringande till slut, hvarför viss andel i kuratorernas arvode blifvit honom tillförsäkrad. Vaksam uppsigt öfver förvaltningens lagliga gång är den första af hans pligter, och brister han deruti, kan han hvad ögonblick som helst af rätten eller domaren, utan vidare procedere, entledigas. Pliktig att lyssna till hvarje borgenärs billiga klagan emot gode männen eller sysslomännen, är det han, som skall ställa dem till rätta för deras fel eller försummelser. Men äfven en vidsträcktare befattning är ombudsmannen genom förslaget föreskrifven jemväl i öfverensstämmelse med nästan alla nyare länders konkurslagar, nemligen att såsom ordförande leda flere af borgenärernas viktigare öfverläggningar samt meddela beslut i åtskilliga förvaltningsfrågor, likväl utan förnärmande af den beslutande rätt, som bör borgenärerna allena tillkomma. Denna institution är följaktligen ett synnerligt viktigt moment i komiterades förslag, och flere af dess stadganden äro grundade derå. Komiterade befara ej att ju icke i hvarje landsort såväl som i hvar stad skola finnas personer kvalificerade till en sådan befattning, som den ifrågasvarande, äfven då någon rättens ledamot icke dertill lämpligen kan nämnas.»

Utskottet anförde vidare bland annat:

»Då man påyrkar upphäfvande af ombudsmannens verksamhet och konkursutredningens öfverlemnande i dess helhet till gode männen och sysslomännen, synes man icke tillräckligt beakta, att ombudsmannens förnämsta pligt just är att hafva tillsyn öfver gode männens och sysslomännens förvaltning. Behöfligheten af denna tillsyn kan erfarenheten icke anses hafva jäfvat, om än de tillfällen icke varit så många, då denna ombudsmannens verksamhet behöft omedelbarligen framträda.

Bifölles motionärens förslag, skulle för framtiden en borgenär, för att göra sin rätt gällande mot tredskande utredningsmän, nödgas underkasta sig olägenheterna af en tidsödande och kostsam rättegång, i stället för att nu endast erfordras en anmälan till ombudsmannen,

hvilkens pligt det är att bereda den rättelse, hvartill en sådan anmälan kan föranleda. Många tvister mellan borgenärer inbördes eller mellan desse och gäldenären, hvilka eljest skulle slitas vid domstol och föranleda dryga kostnader för massan, blifva nu, genom ombudsmannens bemedling bilagda vid det sammanträde, som omförmåles i 74 § konkurslagen. Då sysslomännen, hvilka oftast tillika äro borgenärer, i allmänhet äro de, som framställa anmärkningar mot bevakade fordringar, kunna de icke derjemte utöfva det kall såsom medlare mellan stridigare åsikter, hvilket, enligt hvad nyss är nämnt, blifvit uppdraget åt den i saken opartiske ombudsmannen. Visserligen äro gode männen och sysslomännen utsedde af borgenärerna, men af dessas majoritet, kanske ofta endast af några få större fordringsegare, och förevarande institution har tillkommit äfven därför, att genom densamma minoritetens rätt må blifva vid konkursförvaltningen tillgodosedd. Utskottet vill icke bidraga till att minska skyddet för denna minoritetens rätt.»

De skäl, utskottet sålunda anfört för institutionens bibehållande, torde fortfarande ega giltighet, och om än erfarenheten någon gång gifvit vid handen, att en rättens ombudsman icke motsvarat de anspråk, som skäligen kunna på honom ställas, torde dock ingalunda derigenom vara ådagalagdt, att institutionen är obehöflig och onyttig.

Hufvudsakliga skälet för de ofta framkomna förslagen om afskaffande af ifrågavarande institution är, såsom jemväl af de nu föreliggande motionerna framgår, önskan att derigenom nedbringa kostnaderna för konkursboets förvaltning. Det är ock otvifvelaktigt, att rättens ombudsman i icke få fall erhållit arfvode, som icke stått i skäligt förhållande till hans besvär. Men denna olägenhet, hvilken, såsom utskottet skall söka att här nedan närmare påvisa, torde kunna på annat sätt undanröjas, bör icke föranleda till upphäfvande af en institution, som är både nyttig och nödvändig.

Utskottet får följaktligen hemställa

1:o att herrar Ekeborghs, Anderssons och C. J. Petersons motioner samt herr A. Petersons motion i hvad den afser, att institutionen rättens ombudsman skulle upphävas, icke må af Riksdagen bifallas.

I 67 § konkurslagen stadgas: »Arfvode för konkursboets förvaltning må borgenärerna utsätta antingen till visst af hundrade, eller efter annan grund; dock må det ej för syssломän efter tid räknas. Af det arfvode tage rättens ombudsman, der ej rätten annorlunda bestämmer, en tredjedel, och gode männen eller syssломännen två delar. Nöjas de ej med borgenärernas beslut derutinnan, eller menar någon borgenär, eller gäldenären, att arfvodet blifvit för högt bestämdt, lägge rätten dem emellan, som skäligt pröfvas. Ej må arfvode njutas förr än gode män eller syssломän slutlig reda för sig gjort. — Arfvode, som belöper för egendom, hvilken är intecknad eller deri särskild förmånsrätt eljest eger rum, skall, likasom kostnaden för den egendoms vård och försäljning, af egendomens afgäld och köpeskillning utgå.»

Såsom utskottet redan i det föregående antydtt, är utskottet af den mening, att hufvudsakliga anledningen till det missnöje med rättens-ombudsmans-institutionen, som under de senare åren på ett oförtydligt sätt framträdt, är att söka i de dryga kostnader, som konkursförvaltningen medför, särskildt genom arfvodet till rättens ombudsman. Att man härvid mera fäst sig vid arfvodet till den sistnämnde än vid arfvodet till gode männen och syssломännen har väl sin grund deri, att dess besvär med förvaltningen i de flesta fall är större än rättens ombudsmans. Men otvifvelaktigt inträffa ofta fall, då äfven gode mennens och syssломännens arfvode bestämmes oskäligt högt.

Med afseende härå kan visserligen erinras, att enligt ofvan anförda lagrum borgenärerna ega sjelfva bestämma arfvodet för konkursboets förvaltning samt att, om någon borgenär eller gäldenären anser arfvodet för högt, rätten eger att derom bestämma. Men det är, såsom särskildt herr Boström anmärkt, genom erfarenheten ådagalagdt, att dessa föreskrifter icke innefatta ett tillräckligt korrektiv mot den öfverklagade olägenheten. Syssломännen äro nästan alltid sjelfve fordrings-egare, ofta de, som hafva största fordringarne, och kunna med lätthet skaffa sig så många fullmagter, att de bestämma beslutet. Rättens ombudsman åter har i följd af föreskriften, att hans arfvode i regel skall utgöra en tredjedel af hela arfvodet för konkursförvaltningen, ett gemensamt intresse med syssломännen, hvilket möjligen afhåller honom från att verka för arfvodets nedsättande. Är ett borgenärsbeslut en gång åvägabragt, förefaller det en enskild borgenär motbjudande och besvärligt att klaga deröfver hos rätten; och gäldenären befinner sig väl oftast i en så grannliga ställning till syssломännen, att han icke vill inlåta sig på en sådan åtgärd.

Till förekommande af arfvodenas oskäligen uppdrivande lär det

således vara nödigt att vidtaga någon ändring i konkurslagens föreskrifter om sättet för deras bestämmande. Herr Boström har i sådant afseende föreslagit, att arfvodet för konkursförvaltningen skulle utgå i visst förhållande till försäljningssumman för konkursboets egendom, med någon olikhet i beräkningen för fast och lös egendom samt med sådan begränsning, att arfvodet icke i något fall skulle få uppgå till högre belopp än 5,000 kronor. Arfvodet skulle sedermera fördelas mellan rättens ombudsman och sysslomännen enligt samma grund, som nu gäller.

Hufvudtanken i detta förslag synes vara förtjent af lagstiftarens uppmärksamhet, om ock detaljbestämmelserna lemna rum för anmärkningar, särskildt med hänsyn till desammas tillämplighet i de fall, då konkurs blifvit genom förlikning eller ackord nedlagd. Man kan visserligen mot förslaget erinra, att arbetet och omtanken icke alltid stå i ett direkt förhållande till de förvaltrade beloppens storlek; men de oegentligheter, som derigenom kunna uppstå, torde åtminstone för rättens ombudsman, hvilken ju vanligen innehar samma uppdrag i flere konkurser, utjemnas genom olika förhållanden i de olika konkurserna. Utskottet anser således att detta förslag anvisar den riktning, hvari man för den föreliggande frågans lösning bör gå.

Äfven andra utvägar kunna dock tänkas till vinnande af det åsyftade målet. Ett steg dertill skulle innefattas redan i införandet af en föreskrift, att arfvodet skall bestämmas särskildt för sysslomännen och särskildt för rättens ombudsman, hvarigenom desses gemensamhet i intresse skulle åtminstone i viss mån upphävas. Ett annat sätt vore att rätten i hvarje fall skulle pröfva borgenärernas beslut i förevarande ämne.

Utskottet, som af ofvan anförda skäl finner en lagstiftningsåtgärd i ifrågavarande syfte synnerligen önskvärd, föreställer sig emellertid att en sådan bäst kan vinnas genom att hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag dertill, och får utskottet följaktligen hemställa,

2:o) att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring i gällande konkurslag i syfte att medelst bestämda föreskrifter i afseende å arfvodet för konkursbos förvaltning förekomma att samma arfvode kan uppdrifvas till oskäligt belopp.

Beträffande vidare herr *Holms* förslag om ett tillägg till 73 § konkurslagen, hvarigenom sysslomännen eller rättens ombudsman skulle åläggas att, der jäf mot bevakning gjorts, derom underrätta borgenär, mot hvars bevakning anmärkningen rigtats, i så god tid att borgenären kunde å det i 74 § omförmälda sammanträde ingifva svaromål och framlägga handlingar till styrkande af sin rätt, så kan detta förslag måhända vid första påseendet förefalla både tilltalande och lätt att genomföra. Men då man besinnar, att tillvaron af ett sådant stadgande, hvarigenom syssloman och rättens ombudsman blefve sjelfskrifne rättegångsfullmäktige för alla borgenärerne, väl i de flesta fall skulle föranleda borgenär att icke vidtaga någon åtgärd för att sjelf skaffa sig underrättelse om möjligen gjorda jäf, och att om vederbörande syssloman eller rättens ombudsman underlåte att, sin pligt likmätigt, underrätta om anmärkningen, borgenären icke kunde af den sålunda felande utfå ersättning för den förlust, som tillskyndades honom i följd af underlåtenheten att ingifva svaromål och handlingar till styrkande af bevakningen, så inses lätt, att den föreslagna bestämmelsen icke medför någon verklig fördel för borgenärerne. Då dertill kommer, att den ifrågasatta skyldigheten ofta nog skulle blifva svår, om icke omöjlig att fullgöra, finner sig utskottet böra hemställa,

3:o) att herr *Holms* motion icke må af Riksdagen bifallas.

Utskottet har slutligen att yttra sig öfver herr *A. Petersons* förslag, att kungörelse om borgenärssammanträden skulle införas icke blott i allmänna tidningarne utan ock i tidning inom orten. Detta förslag synes innefatta en verklig förbättring; och dess godkännande kan så mycket mindre väcka någon betänklighet, som 15 § konkurslagen innehåller ett dylikt stadgande i fråga om den offentliga stämningen. Emellertid torde lämpligen böra göras samma inskränkning som i afseende å den offentliga stämningen, nemligen att kallelsen skall införas i ortens tidning, *der så ske kan*.

Utskottet får följaktligen hemställa,

4:o) att Riksdagen ville, i anledning af herr *A. Petersons* motion, för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 59 § konkurslagen den 18 september 1862.

Häri genom förordnas, att 59 § konkurslagen skall hafva följande ändrade lydelse:

Då, enligt hvad i nästföregående paragraf sagdt är, borgenärer höras skola, varde de till sammankomst å viss tid och ort kallade genom kungörelse, som i allmänna tidningarna *och, der så ske kan, i tidning inom orten* tre gånger införas bör, första gången minst tio dagar före sammanträdet, der ej rättens ombudsman, med afseende å särskilda omständigheter, finner nödigt annan tid för visst fall bestämma. Sedan sysslomän förordnade blifvit, vare kungörelse i tidningarna ej nödig, der gäldenären och alla borgenärer, som vid sammankomsten ega talan, annorledes om densamma så tidigt underrättas, att de sjelfva eller genom ombud sig infinna kunna.

Stockholm den 27 februari 1888.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer

mot utskottets hemställan i första punkten:

af herrar *Smedberg, A. P. Lind, A. Nilsson* i Rinkaby, *C. Persson* i Stallerhult och *P. Pehrson* i Törneryd, hvilka ansett, att utskottet, på de af motionärerne anförda skäl, bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i konkurslagen, att institutionen rättens ombudsman varder afskaffad;

mot utskottets hemställan i andra punkten:

af herr *Huss*, med hvilken herr *Liljesköld* instämt: »Den af
Bih. till Riksd. Prot. 1888. 7 Saml. 11 Häft.

utskottet uttalade mening att det af herr Boström framställda förslag, att arfvode för förvaltning af konkursbo skulle utgå i visst förhållande till försäljningssumman för konkursboets egendom anvisade den riktning, hvori man för lösning af frågan om samma arfvodes belopp borde gå, har jag ej kunnat dela. Det mått af omtanke och arbete, som för konkursförvaltningen tages i anspråk, är ej beroende allenast af det större eller mindre värdet utaf konkursboets tillgångar, utan jemväl af flera andra faktorer, såsom tillgångarnes beskaffenhet, antalet bevakade fordringar, dessas mer eller mindre tvistiga beskaffenhet m. m.; och kan förty förvaltningen af ett konkursbo med betydliga tillgångar kräva ringa kunskap och arbete, under det att utredningen af ett konkursbo med vida mindre tillgångar tager i anspråk mycken möda och insigt. Vid sådant förhållande synes en på den af bemälde motionär angifna grund byggd lagstiftning å ena sidan ej blifva egnad att afhjelpa öfverklagade missförhållandena, men å andra sidan kunna föranleda till att arfvode för förvaltning af konkursbo understundom skulle komma att utgå med mindre belopp än skäligt vore; och torde blotta möjligheten häraf kunna framkalla svårighet att för konkursförvaltningen erhålla fullt tjenliga personer»;

samt af herrar *Lilienberg* och *Lind*.

Herr *A. Göranson* i Åsen har begärt få här antecknadt, att han, på grund af färdighet från riksdagsgöromålen, icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.